

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՅԱՒԵԼՈՒԱՆՈՒ

ԳԱՆԳԻՒՆ

Ե. ՊԱՆՈՍ ազգայինը դարձեալ չեն դըր-
հուիր դրագէտ վարժապետներու կիրառեա-
րեայ դաստիարակութիւններէն, նորէն միեւնոյն
կրթական նիւթերը անհետաքրքրական դառ-
նալու աստիճան կը ծնունդն:

* * Նոր սումարի յուլիս մէկին՝ ժամանակին
աւետեալ « ժամանակը » փարիզէն ճամբայ
պիտի գրուի: Իր որոտընդոսա աւետարեալն
չուզելով սխնչ գուշակել, խանդավառ խմբա-
գրին ծանօթ գրական գործունէութիւնը զմեզ
կը մղէ սիրով Եպստեմուս այդ համոզման, որ
գաղղ. հոշտիանումս « Հանդէս Հանդիսից Դի
լուրը շնորհքը սննդալու պիտի աշխատի.
կը մողծնէք ե կը սպասենք:

* * Մի քանի վարպետ ու աշխրու յօգուա-
ծագիրներ՝ հանդուցեալ Մ. Ռսկանի շիւրմին
վրայ ընկած ածականին մեկնութեան գրա-
դած են. այդ ածականը ծիծառի մը անհետը
թռնիչ չունէր. այն՝ խոր տպաւորութիւն մը
թողուց եւ լրագրութեան մէջ զայրութիւն
ե յիշոցներու էջեր բացաւ. « գրական սրկիւն »
կատարեալ գրեական փոթորիկի պատճառ
ուսուս՝ Կնթարկուելով միամիտ ու անմիտ
վաւաշ ու քաղը մեկնութեանց ե բացաւորու-
թեանց. բայց այդ բառը տպած էր որակել
երկատաարդ մը, որ ժամանակին հրապա-
րակաւ ամբողջ գրական հասարակութեան
մը ուղղուց ե փողոցային յիշոցներու տարած
մը. ե հին լրագրութեան հմուտ խմբագիր-
ներն առանց վիրաւորական մեկնութեանց
գիմելու, կրնային իմանալ որ այդ ածականն

յիշոցարար գրագէտ մը ըսել կ'ուզէ ե այլ
սխնչ. փափագելով այն ածականին լայն
նշանակութիւնը չի սահմանափակել անձուկ
մեկնութեանց մէջ, կ'ուզենք առթիւն Եպստեմու
ե անյիշաւորութեան վսեմ՝ առաքելութենէն
չհեռանալով, յայտնել հրապարակաւ որ բա-
րեյիշատակ Ռսկանը իբրեւ անկեղծ ազգասէր,
իբրեւ գրական գործիչ՝ ոմանց իմէ պաշտե-
լի է, մեզ եւս սիրելի ե համակրելի է: Այն
ածականին ազեղ մեկնութիւնը՝ փառք եր-
կընքին, որ գեղեցիկ գրիչ մը Միշապելի փա-
շային տնէն հրաւիրեց Վալաթայի խմբարա-
տունը. ոսկեզարու լեզուի սիրահար խոս-
նակն սկսաւ իր գրասիւն երգերն . . . բայց
նա մտնէ սրաւի կիրթ ու ազնիւ երեւցած
էր . . .

* * Բիւզանդիոնի էջերէն Ե. Պրոսպր պատ-
րիարքարանի որբերուն բարձրացուցած լաւա-
հառաչ բողբոջներն զմեզ Ռսկանին խնկելի գե-
րեղմանէն կը հեռացնեն. հարգալով Գեշեան
էֆէնտիի խմբադրականն (թ. 1411) կարելի
չէ գործովեան ուշադրութեամբ լուրը նկատ
ստորութեան չառնել որբերու խնամակալու-
թեան ե կրթութեան պարտաւորել խնդիրը.
բարեբարներ ազգին այդ ամենէն խղճալի
զաւակները երջանակացնելու համար չեն
դադրիր իրենց նուէրներէն ե ողորմութիւն.
նորէն, սակայն որբերը արգելանոցի մը նման
խոնաւ, փոքրիկ, ողորմելի նշանաւորներու
մէջ քաղցած կ'ապրեն իրենց թշուառ կեան-
քին անմիտեալ ժամերն: Մի՞ վրեժաւ գու-
շակել որ հարապատ որբերը նոյն իսկ հա-
րազատ որբանոցներու մէջ, պիտի շարուս
նակէին իրենց արիւնդառ ճակատագրին ա-

նագորոյն նահատակութիւնն. բայց երբ աւագ պատասխանատուն միջնագարեան սղմնա խնդրոյ մը մէջ թաղուելու չափ կը շեղի իր սրբազան և բուն տիրական պարտքէն . . . Ինչ կարելի է սպասել:

* * Մի քանի թերթերու մէջ երկշուռ ու մեղ- միկ ձայնով գրական երկու կարեւոր խնդիր- ներու վրայ կը խօսուի. Հայ Հանրագիտակի կազմութիւնը և Ուսումնական բաժնիու վերջ- նական որոշումը անհրաժեշտ կը դատուին: Երկուքն ալ միխթարական և խիստ կա- բեւոր խնդիրներ ու պահանջներ են, սակայն որպէս զի ատենք Հայ թերթերու մէջ մոռնը կոթող գաղափարներ չի համարուին, կը խնդրուի որ ամբողջ ազգային լրագրութիւնը գոնէ այս գրական հրաւիրին մէջ ցոյց տայ գաղափարի աջակցութիւն: Կը խնդրուի որ Հանրագիտակի և Ուսումնական բաժնիու խըն, դիրք Նորսփեպ բառին յաւիտենական ձան- ձրանալի ստուգարանութիւնէն վեր բան մը համարուի — եթէ կարելի է . . .

Ս.

ԹԻՔԱՅԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԵՐ մէջ լրագրութիւնը իր անցեալ և ներկայ վիճակին մէջ երբեք չէ կրցած հասնել իր կոչումին արժանի ըլլալու հան- դամանքին՝ թէեւ ունեցած է մեծ ներգոր- ծութիւն մը մեր հասարակութեան մէջ:

Այն գործ որ լրագրութեան բովէն կ'անց- նի ժողովուրդին մէջ ահագին համեմատու- թեամբ կը մեծնայ և «լրագիրը գրուած էր»ը «վարդապետն ասաց»ի համապատասխան դարձած է մեր մէջ: Այս կայր և անսահման զննահետաքննող որ ժողովուրդը մամուլին կը շնորհէ ինքնին ուժ և կարողութիւն կու տայ մեր լրագիրներուն, որոնք կրնան այս ձեռ- տումէն օգտուելով լաւագոյն ներգործութեան մը ենթարկել ուղղակի կերպով հասարակու- թեան այն մասը որ իրենց ընթերցողն է և

անուղղակի հասարակութեան ամբողջութեան իր ընթերցողներուն մտաւոր հաղորդակցու- թեանէն ծնունդ առած:

Բայց ընդհակառակը մեր լրագրութեան մէջ լաւագոյն և ուղղիչ ներգործութիւն մը չէ կրցած առաջ գալ գլխաւորապէս անոր համար՝ որ մեր մէջ լրագրութիւնն ալ յի- տաժողոք եղած է այնքան որքան որ յետա- ժողութիւն մը վերագրել մեր համայնքին թերեւս զայրացուցիչ բան մը ունենայ իր մէջ անոնց համար՝ որոնք առաւելութիւնը և թերեւս երջանկութիւնը ունին ամէն բան վարդապետ տեսնելու, բայց որքան որ զա- լրացուցիչ ըլլայ փոքրագի ազգային նախա- ձախնդրութեամբ վարակուողներու այս յայ- տարարութիւնը ինքնին բացարձակ ճշմար- տութիւն մըն է որուն վրայ կրկին և կրկին ծանրանալ աւելորդ է, միայն սաչափ բռնեք թէ նիւթական և անտեսական միջոցներու անհամեմատ խեղճութիւնը և ձեռք բերուած բարեկեցութեան միջոցներու վերջին կէտ դարեւ մէջ մէկիկ մէկիկ մեր ձեռքերէն խոյս տալը ինքնին կ'ապացուցանէ թէ չենք կրը- ցած ժամանակին հետ առաջ գիմել և ճա մնալով մեր ինքնութիւնը կորուսած և մեր շեշտուած էսը նսնմացուցած ենք:

Իւ այս անկումին որչափ որ մեր ուսու- ցիչները և կղերականները պատասխանատու եղած են, թերեւս նոյնքան և քիչ մըն ալ աւելի պատասխանատու եղած է մեր լրա- գրութիւնը:

Մերինին պէս ողորմելի ժողովուրդ մը կը կարօտէր հոսովու և տոկուն լրագրութեան մը որ ժողովուրդին ամէնէն բարձր գասերը կապէր անոր ամէնէն արտիկ խաւերուն՝ ներշնչելով ռամիկին և ազնուակափին բա- րօրութեան ձգտումին գոհացում տուող գա- ղափարներ, միտքը ու գաղափարները զար- գացնող սկզբունքներ, և ապագային պատա- հականութեանց համար խոհականութեան և շրջակայեցեցեցեց լուսամիտ յորդորներ որոնք օրագրութեան ուղղակի պարտակա- նութեանց ամէնէն գլխաւորները կը կազ- մեն՝ տեղեկատուութիւն տալով գերէն դուրս՝ որ մեծ բան մը չէ ինքնին և անբաւական դա-